

دولت و مسئله گزینش اهل سنت

رضا رئیسی
روزنامه نگار و تحلیلگر سیاسی

دکترین «وفاق ملی» عطف به ضرورت‌های گریزناپذیر، در پیامد چند سال اشتقاق گرایی و منازعه‌طلبی جریان‌تند و افراطی، از سوی عقلانی نظام در دستور کار قرار گرفت و دکتر مسعود پزشکیان به‌هنگام از انسجام داخلی بیش و پیش از هر گزاره‌ای برای حل‌وفصل موضوعات مورد مناقشه و ناترازی‌های سیاسی و اجتماعی و اقتصادی سخن گفت و نشان داد که نزدیک‌ترین و مناسب‌ترین نامزد برای پیشبرد این راهبرد است. دیری نپایید که پزشکیان رئیس‌جمهوری، در موسوم و موعد پیش‌منازعه‌گری کابینه، دولت چهاردهم را «دولت «وفاق ملی» خواند و این راهبرد را در کنار شعارهای همیشگی و شاکله بخش گفتمانی خود نشان داد. «حق، عدالت، انصاف» عصاره سیره نظری و عملی او در همه این سال‌ها بود و حالا انتظار این بود که استراتژی وفاق ملی را بر پایه همین ارکان گفتمانی استوار و استحکام ببخشد. در همان ابتدای کار دولت، بسیاری از صاحب‌نظران گفتند که منظور رئیس‌جمهوری از کابینه وفاق ملی کابینه شرکت سهامی سیاسیون از اطراف و اکناف و اقطار سیاسی نیست و مسئله مهم و کلیدی آن نقش‌آفرینی محذوفان از جوانان و اقوام و زنان و اقلیت‌های قومی و مذهبی در ساختار و شاکله قدرت است تا بدین‌سان سرمایه اجتماعی ارتقا یابد و نهاد دولت-ملت قوام و استحکام دوچندان بگیرد و نسیم تغییر وضعیت در افکار عمومی نضج یابد.

به‌هنگام معرفی کابینه بخشی از این مطالبات محقق شد و بخشی دیگر همانند به‌کارگیری جوانان تاحدودی مغفول ماند و در نهایت، تابوی حضور اهل سنت در کابینه و صندلی وزارت شکسته نشد. دولت نه نمره مردودی در پیشبرد راهبرد وفاق در صورت‌بندی کابینه گرفت، نه نمره عالی، شاید چیزی در قامت قابل قبول یا قید «نیاز به تلاش بیشتر!». این تلاش بیشتر، مستلزم به‌کارگیری این اقشار در لایه‌های میانی مدیریتی و معاونت‌ها بود که در خصوص به‌کارگیری زنان شاهد چند انتصاب در مناصب شاخص و بی‌سابقه بودیم. جوانان نیز در برخی سمت‌ها گزیده شدند که البته روند آن کند و دور از توقعات و انتظارات بوده است. نوبت که به اهل سنت رسید و آنان یکبار تا آستانه شکستن تابو با اخبار و شایعات پررنگ و قوی پیرامون معرفی وزیر نفت رفته و امیدوار شده بودند و سپس قرعه به نام دیگری خورد، این بار با خبر انتصاب اولین معاون رئیس‌جمهوری از اهل سنت، خاطرشان تاحدودی التیام یافت و سپس با خبر اولین انتصاب استاندار کرد اهل سنت، امیدوار به تحقق وعده‌های انتخاباتی مسعود پزشکیان و تحقق راهبرد وفاق ملی وی شدند. البته، برخی فعالان سیاسی و اصلاح‌طلبان اهالی کردستان نقدهایی داشتند که چرا استاندار برگزیده از حامیان انتخاباتی قالیباف است و از فعالان بومی استان کردستان نیست؛ ولی با همه این اوصاف، پالس‌های مثبتی ساطع شده بود و به‌کارگیری چند نیروی نخبه اهل سنت از جمله خبر انتصاب سیدعماد حسینی (معاون وزیر اسبق نفت و همان کاندیدای در آستانه وزارت) به یکی از معاونت‌های تخصصی و راهبردی وزارت نفت، امیدها را برای تغییر روند و تحقق وعده‌ها زنده کرد. اما یکباره اتفاقات عجیبی رخ داد. خبر انتصاب حسینی تکذیب و عنوان شد که هنوز حکم وی به توشیح وزیر نرسیده و روند آن هنوز در جریان بوده و قطعی نشده است و سپس، صبح دیروز در اقدامی بی‌سابقه، نمایندگان مجلس با رای مخالف به استعفای عبدالکریم حسین‌زاده، عملاً مانع انتصاب او در مقام معاونت رئیس‌جمهوری شدند و تحقق یکی از وعده‌های انتخاباتی پزشکیان را به محاق بردند. جالب آنکه زمره‌هایی برخاست که اکنون که حسین‌زاده از تصدی این سمت باز مانده، پزشکیان سیدعماد حسینی را به این معاونت برگزیند. حال آنکه درست است که به‌کارگیری یک کرد اهل سنت در مقام معاونت رئیس‌جمهوری یک مزیت در حوزه احیای سرمایه اجتماعی و تحقق وعده رئیس‌جمهوری است؛ اما اصل اول و اساسی به‌کارگیری نخبگان و متخصصان در دولت چهاردهم بر اساس آن شاخص تبعیض مثبت است و اینگونه انتصابی نقض غرض و اجحاف نسبت به این عزیزان و تخصص و توانمندی و سابقه آنان است؛ نه لطفی به این افراد و اقشار و حالتی فرمالیته و ناچسب و ازسر‌بازکنی به اذهان متبادر می‌کند. بی‌شک ما منتظر تحقق وعده‌های رئیس‌جمهوری در دولت چهاردهم در همه زمینه‌ها و به‌خصوص روند و جریان انتصابات به صورت عام و به‌خصوص در این حوزه مورد مطالبه و پرسشگری هستیم؛ اما تغییری که منطبق با تخصص و شایسته‌سالاری و ظرفیت‌های این افراد باشد و نکته آنکه زمینه‌های آن نیز فراهم است و تنها نیازمند عزم و اراده جدی و فراتر از رویکردهای شعاری است.

مجلسی تاکید کرد: «مطرح شدن متقابل خواسته‌های ایران و فرانسه در دیدار دوجانبه میان مکرون و پزشکیان به نظر من نشان دهنده این است که احتمالاً احساس شده که می‌شود مسائل فی‌مابین را مطرح و حل کرد. نمی‌دانم این افراد که مکرون تقاضای آزادی‌شان را دارد، واقعاً جرمی مرتکب شده‌اند یا قرار است روی آن‌ها معامله کنند. اگر مورد دوم باشد، در شأن ایران نیست، ولی همین باز کردن باب مذاکره و تبادل نظرات جدی میان دو کشور، باعث جلوگیری از تکرار چنین وضعیتی و بازگرداندن یک نوع احترام بین‌المللی به ایران توسط سیاستمداران و دیپلمات‌هایی می‌شود که بر ارزش کار خودشان واقف هستند.»

تاکید رئیس‌جمهور بر صلح بین‌المللی بر جسته بود

حسن بهشتی‌پور، تحلیلگر سیاست خارجی، در تحلیل صحبت‌های رئیس‌جمهور گفت: «در روابط بین‌الملل، نفس اعلام آمادگی برای همکاری میان کشورها شرط لازم است ولی شرط کافی نیست. اعلام رسمی آمادگی برای همکاری بسیار مثبت و خوب است اما کافی نیست. برای اینکه همکاری‌های بین‌المللی و منطقه‌ای شکل بگیرد، باید دوطرف اراده لازم برای چنین همکاری را داشته باشند. تصمیم یک‌طرفه وجود ندارد. طرف مقابل هم باید آمادگی و اراده لازم را داشته باشد. آنچه آقای پزشکیان در سازمان ملل مطرح کرد، اعلام رویکرد دولت چهاردهم بود. اعلام کرد که رویکرد ما، تعامل و گفت‌وگو است، دنبال صلح هستیم؛ و به نظر من تاکید رئیس‌جمهور بر صلح بین‌المللی و همکاری‌های منطقه‌ای نکات خیلی مهم و برجسته‌ای بود. معتقدم که آقای پزشکیان این موضوع را خیلی خوب و شفاف توضیح داد و اعلام کرد که ایران به دنبال صلح و ثبات منطقه است. شعار صلح و زندگی را عملاً در سطح بین‌المللی مطرح کرده و گفت عدالت موقعی تحقق پیدا می‌کند که طرف‌ها فقط به نفع منافع خود فکر نکنند و دنبال همکاری باشند. از طریق همکاری است که منافع مشترک افزایش پیدا می‌کند. به نظرم رویکرد آقای پزشکیان در خصوص همکاری‌های منطقه‌ای باید در سطوح کارشناسی مورد نقد و بررسی قرار بگیرد. چرا که جهان در حال گذار به سمت نظامی چندقطبی است و همکاری‌های منطقه‌ای بسیار مهم است.»

وی افزود: «مسئله روابط با غرب هم مهم است. بالاخره با کشورهای اروپایی باید وارد تعامل جدید شد و حتی با آمریکا بر سر احیای برجام به توافق رسید؛ البته صحبت‌های بایسن که پیش از سخنرانی رئیس‌جمهور ما ایراد شده، کاملاً ناامیدکننده بود که گفت باید علیه ایران بسیج شویم. این حرف قبل از نطق پزشکیان بود اما بالاخره نشان می‌دهد که آمریکایی‌ها فعلاً در این شرایط همچنان سیاست تقابل را دنبال می‌کنند.»

این تحلیلگر سیاست خارجی با اشاره به جایگاه موضوع همکاری‌های منطقه‌ای در نطق رئیس‌جمهور، اظهار داشت: «آقای پزشکیان در مجمع عمومی به جای اینکه فقط بر منافع ایران تاکید کند، از همکاری گفت. این موضوع را مطرح کرد که کشورهای منطقه به جای مسابقه تسلیحاتی و رفتن سراغ نیروهای فرامنطقه‌ای برای برقراری امنیت، با یکدیگر همکاری کنند. چرا که صلح در منطقه با دخالت نیروهای فرامنطقه‌ای محقق پیدا نمی‌کند و آن‌ها برای منافع خود می‌آیند نه امنیت ما و این کشورهای منطقه هستند که امنیت و ثبات برایشان مهم است، نه نیروهای خارجی. برای شکل گرفتن یک همکاری منطقه‌ای، کشورها باید منافع مشترک داشته باشند و بر آن تاکید کنند. اگر منافع دیگر کشورها را نادیده بگیرند، در عمل این همکاری منعقد نمی‌شود. بنابراین، بار دیگر تاکید می‌کنم که با توجه به گذار جهان به یک نظام چندقطبی، شکل گرفتن این همکاری‌ها چه در شرق آسیا و چه در غرب آن بسیار مهم است.»

بهشتی‌پور تاکید کرد: «کشورهای منطقه مثل ایران، عربستان، پاکستان و ترکیه اختلافاتی دارند که قابل کتمان نیست. در مقابل باید ببینیم نقاط اشتراک‌شان کجاست. باید راهکارهای شکل‌گیری این همکاری‌ها بررسی شود و محورهایی برای آن شکل بگیرد. این مهم از طریق برگزاری جلسات دوجانبه و چندجانبه قابل دستیابی است.»

این تحلیلگر سیاست خارجی در پاسخ به این سوال که آیا تحریم‌های ایران مانع این همکاری‌ها نیست؟ گفت: «پاسخ به این سوال، مثل این است که بگوئیم اول مرغ بوده یا تخم مرغ. پاسخ هر چه باشد، ایراداتی به آن وارد است. کشورهای تحریم‌کننده باید متقاعد شوند که این تحریم‌ها بی‌اثر یا کم‌اثر شود یا حداقل منافع‌شان ایجاب کند که آن‌ها را بردارند. وقتی ماصحبت از همکاری منطقه‌ای می‌کنیم، الزاماً به این معنا نیست که روابط دوجانبه با کشورها در ذهن مان باشد. منظور شکل گرفتن یک پیمان منطقه‌ای است. آن هم در منطقه‌ای مثل غرب آسیا یا خاورمیانه که همیشه درگیر تنش و چنددستگی بوده است. یک طرف شورای همکاری خلیج فارس است، طرف دیگر اتحادیه عرب. یک طرف آکو و طرف دیگر سازوکاری دیگر. در حالی که کشورهای موثر باید با یکدیگر جمع شوند. آیا این کشورها حاضرند به جای اینکه پای آمریکا را برای امنیت خلیج فارس به منطقه باز کنند، خودشان یک پیمان امنیتی ببندند؟ این‌ها بسیار مهم است. زمانی منطقه به ثبات می‌رسد که تاکید بر نزاع و اختلاف، جای خود را به تاکید بر اصول مشترک بدهد. مسئله تحریم‌های ایران نیز تنها مانع مقابل شکل گرفتن این همکاری‌ها نیست بلکه صرفاً یکی از موانع است.»

بهشتی‌پور خاطر نشان کرد: «اینکه ایران دو مسیر همکاری‌های بین‌المللی و منطقه‌ای را به صورت موازی پیش ببرد، هیچ تعارضی با یکدیگر ندارند. بستگی به این دارد که ایران چه رویکردی را در پیش گرفته باشد. آیا این رویکرد این است که به چارچوبی مثل برجام برگردد؟ این نکته که گفته می‌شود شرایط امروز با دوران مذاکرات هسته‌ای و سال ۲۰۱۵ تفاوت دارد، به نظر من کاملاً درست است. اما هر سازوکار جدیدی معمولاً براساس توافقاتی پیشین برپا می‌شود. درست است که الان برجام با مشکلات جدی روبه‌رو شده اما به عنوان یک سند مورد توافق است. طرف‌های غربی به بخشی از آن ایراد دارند و ایران نیز همین‌طور. بخش بیشتر آن مورد توافق طرفین است. بنابراین، آنچه خواهد شکل بگیرد می‌تواند از نقاط اشتراک دو طرف آغاز شود. حرف جدیدی که آقای پزشکیان زد این بود که اگر ما راجع به برجام به توافق رسیدیم راجع به سایر مسائل هم می‌توانیم گفت‌وگو کنیم و این نکته بسیار مهم بود و حساس است.»

عراقچی، نقل قول‌های منتسب به رئیس‌جمهور را تکذیب کرد

سوء تفسیر قانونی یا ابزار فشار سیاسی؟

درباره رد استعفای عبدالکریم حسین‌زاده نماینده اهل سنت در جلسه دیروز مجلس

علی رضایی
وکیل دادگستری

می‌انداختند که اکنون در مورد حسین‌زاده چنین کردید؟! به همان دلایلی که پزشکیان پس از انتخابات اخیر، مستعفی از نمایندگی مردم تبریز در مجلس شناخته شد؛ اکنون حسین‌زاده نیز پس از انتصاب به معاونت ریاست‌جمهوری مستعفی از نمایندگی است و هیچ نیازی به بررسی استعفای او در مجلس نیست.

عدم طرح استعفای پزشکیان در مجلس و پذیرفتن این اصل که با انتصاب نماینده به مقامی بالاتر، خود به خود از نمایندگی مجلس کنار رفته است؛ نمونه‌ای روشن از اجرای صحیح اصول قانون اساسی و نظر تفسیری شورای نگهبان است که در مورد عبدالکریم حسین‌زاده عکس آن عمل شد. اینکه در مورد پزشکیان، مجلس هیچ‌گونه تلاشی برای بررسی استعفای او نکرد، نشان می‌دهد که قانون در چنین مواردی بسیار شفاف است و اتفاقاً نمایندگان مجلس در مورد آن اشراف و احاطه دارند؛ ولی ظاهراً در مورد انتصاب یک کرد اهل سنت در دولت، نمایندگان مجلس مصلحت را در فراموشی این اصل و تفسیر آن دیده‌اند. آیا رد استعفای حسین‌زاده بهانه‌ای است برای تلافی جویی سیاسی؟ شاید برخی اعضای مجلس قصد دارند دلخوری خود ناشی از اجبار به دادن رأی اعتماد به کل کابینه پزشکیان را از این طریق جبران کنند. اگر برخی چنین قصدی دارند، باید به آنها خاطر نشان کرد که کرسی‌های نمایندگی، نباید به عرصه‌ای برای تسویه حساب‌های سیاسی بدل شود.

مجلس به‌عنوان نهاد قانون‌گذاری کشور، مسئولیتی عظیم در حفظ نظم حقوقی و اجرای اصول قانون اساسی دارد. پذیرش یا رد استعفای نماینده‌ای که براساس قانون دیگر در مجلس حضور ندارد و نماینده محسوب نمی‌شود، تنها به انحراف افکار عمومی و تضعیف اعتماد به نهادهای قانونی منجر خواهد شد. نمایندگان باید به یاد داشته باشند که قوانین نباید به ابزاری برای اعمال فشار یا تلافی جویی‌های سیاسی تبدیل شوند. حاکمیت قانون و احترام به اصول حقوقی باید همواره اولویت نخست باشد، حتی اگر به زیان منافع سیاسی کوتاه‌مدت باشد. تاکید می‌کنم که رأی‌گیری اخیر مجلس برای رد استعفای حسین‌زاده هیچ تأثیری در انتصاب وی به‌عنوان معاون رئیس‌جمهور نخواهد داشت. اینکه پس از ۴۴ سال، تراز شایستگی سرانجام از بند تابوی جاهلانه قومیت و مذهب رها شد، باید با استقبال اعضای مجلس مواجه شود نه ممانعت آنها.

روز گذشته ۱۲۹ عضو مجلس، با رأی منفی خود مانع از پذیرش استعفای عبدالکریم حسین‌زاده، برای تصدی سمت معاونت روستایی و توسعه مناطق محروم رئیس‌جمهور شدند و با این اقدام، مجلس را در مظان مخالفت با عضویت یک کرد اهل سنت در هیئت دولت برای اولین بار پس از انقلاب قرار دادند. این اقدام در ظاهر شاید در چارچوب حفظ شأن و حقوق نمایندگی قابل توجیه باشد، اما در واقع، نادیده گرفتن اصول صریح حقوقی و تلاش برای پیشبرد اهدافی سیاسی با سوءتفسیر از قانون به شمار می‌رود.

براساس اصل ۱۴۱ قانون اساسی و همچنین نظریه تفسیری شورای نگهبان (مورخ ۲۷ خرداد ۱۳۶۰)، اگر نماینده‌ای، به یکی از مشاغل دولتی مصرح در این اصل از جمله مقام معاونت رئیس‌جمهور منصوب شود، این انتصاب و قبول آن خودبه‌خود در حکم مستعفی بودن شخص از نمایندگی مجلس است و نیازی به بررسی یا تصویب استعفای وی در مجلس وجود ندارد. با این اوصاف، به محض صدور حکم انتصاب عبدالکریم حسین‌زاده از سوی رئیس‌جمهور، او دیگر نماینده مجلس نیست و اساساً امکان بررسی استعفای وی وجود ندارد. این نکته که پس از انتصاب حسین‌زاده توسط پزشکیان، مجلس تلاش کرد تا با رأی‌گیری مانع از اجرای حکم انتصاب وی شود، صرفاً سوءبرداشتی از قانون و همچنین نوعی استفاده ابزاری از پروسه‌های رسمی مجلس برای پیشبرد اهدافی سیاسی است.

از این اعضای مجلس و نیز هیئت‌رئیس که مجال چنین فرصتی را برای مخالفین سیاسی دولت فراهم کرد، باید پرسید: مگر پس از انتخابات اخیر ریاست‌جمهوری و برگزیده شدن مسعود پزشکیان به‌عنوان رئیس‌جمهور منتخب ملت، استعفای او مورد پذیرش مجلس قرار گرفت که اکنون برای حسین‌زاده چنین موضوعی را مطرح می‌کنید؟ یا مگر در ادوار گذشته که نماینده‌ای به‌عنوان وزیر برگزیده می‌شد، برای او تشریفات برگزاری جلسه رسیدگی به استعفا راه